

This eChok volume of
Deuteronomy
Volume 2

לע"נ גבריאל בן לאה ז"ל • נלב"ע י"ד ניסן תשס"ג

is Dedicated in loving memory of
Gabriel (Cabra) Bildirici

*by his wife Nina Bildirici
and his children & grandchildren*

TORAH

תורה

כִּי־בִקְרִיאַת שֵׁשׁ פְּסוּקִים אֵלוֹ שֶׁהֵם כְּנֻגַד ׀ דְּמִלּוּי יוֹד דָּשֵׁם בִּין לַהֲשֹׂאֵר בּוֹ הָאֵרָה מִתּוֹסַפֵּת נִשְׁמָה שֶׁל שַׁבַּת שְׁעֵבֶרָה

א וַיְהִי אֲרִי תַעֲוִל לְאַרְעָא דִּי יִי
אֱלֹהֵךְ יִהְיֶה לְךָ אַחְסָנָא וְתִרְתָּהּ
וְתִיתֵב בֵּיהּ ב וְתִסַּב מְרִישׁ כָּל
אֲבָא דְאַרְעָא דִּי תַעֲלֵל מֵאַרְעֵךְ

כּו א וְהָיָה כִּי־תָבֹא אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְדוּהָ
אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ נַחֲלָה וִירְשָׁתָהּ וַיֵּשְׁבֵת בֵּיהּ:
ב וְלִקְחָתָּ מֵרֵאשִׁית ׀ כָּל־פְּרִי הָאֲדָמָה אֲשֶׁר

(1) And it will be, when you come to the land which the Lord your God gives you for an inheritance, and you will possess it and settle in it, (2) That you must take from the first of all the fruit of the ground, which will be produced from

RASHI

רש"י

26 (1) And it will be, when you come [to the land ...] and you will possess it and settle in it — [This verse, stating “and you will possess it and settle in it,” is immediately followed by the commandment of bringing the firstfruits.] This teaches us that the Children of Israel were not obligated to fulfill the mitzvah of “firstfruits” until they conquered the Land [of Israel] and apportioned [its

(א) וְהָיָה כִּי תָבֹא וְגו' וִירְשָׁתָהּ וַיֵּשְׁבֵת בֵּיהּ. מִגִּיד שְׁלֵא נִתְחַיְבוּ בְּכַבּוּרִים עַד שֶׁכָּבְשׁוּ אֶת הָאָרֶץ וְחִלְקוּהָ: (ב) מֵרֵאשִׁית. וְלֹא כָּל רֵאשִׁית שְׂאִין כָּל הַפְּרוֹת חֵיבִין בְּכַבּוּרִים אֲלָא ז' הַמִּינִין בְּלֶכֶד נֶאֱמַר כָּאֵן אֶרֶץ וְנֶאֱמַר לְהֵלֵן אֶרֶץ חֹטָה וְשְׁעוֹרָה וְגו' מֵה לְהֵלֵן מִז' הַמִּינִין שֶׁנִּשְׁתַּבְּחָה בְּהֵן אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אַף כָּאֵן שִׁבַּח אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שֶׁהֵן ז' הַמִּינִין: זֵית שְׁמֹן. זֵית אֲגוּרֵי שְׁשִׁמְנוֹ אֲגוּר בְּתוֹכוֹ: וְדַבְּשׁ. הוּא דְבַשׁ

sections to the respective tribes for them to possess and settle therein] (Kiddushin 37b).

(2) [You must take] from the first [of all the fruit] — [From the firstfruits] but not all the first[fruits], because not all fruits are subject to the mitzvah of “firstfruits” — only the seven species [specific to the land of Israel, namely: wheat, barley, grapes, figs, pomegranates, olives and dates]. [How do we know this?] Here, in our verse, it says the word אֶרֶץ, “land,” and there [in the verse describing the seven fruits], it says (Deuteronomy 8:8), “A land (אֶרֶץ) of wheat and barley” [Now, here, our Rabbis have received by Oral Transmission, that the common key of this word אֶרֶץ in the specific context of these two verses, teaches us the following law:] Just as the earlier verse (Deuteronomy 8:8) is referring to the seven species [of fruit] through which the land of Israel is praised, so too, our verse here is also referring to the “praise of the land of Israel,” namely, the seven species of fruits (Menachot 84b). [Rashi now explains two expressions in the verse Deuteronomy 8:8, which are directly applicable to the mitzvah of firstfruits, in light of the connection taught by our Rabbis above:] זֵית שְׁמֹן — refers to “אגורי-olives,” (see Sifrei 26:2) meaning [superior quality] olives which retain their oil, keeping it gathered (אגור) [as it were] inside the fruit. Hence, it is the superior fruits which must be brought here] (Berakhot 39a). [And in the same verse (Deuteronomy 8:8):] וְדַבְּשׁ — [The seventh fruit to be brought here are dates, and even though the verse (Deuteronomy 8:8) says “honey” when listing this fruit] it is referring [specifically] to the “honey” of dates

די יי אלהך יהב לך ותשוי
בסלָא ותהך לאתרא די יתרעי
יי אלהך לאשראה שכנתה
תמן: ג ותיתי לות כהנא די יהי
ביומאי האנון ותימר לה חויתי
יומא די קדם יי אלהך ארי
עלית לארעא די קיים יי
לאכהתנא למתן לנא: ד ויפב
כהנא סלָא מידך ויחתנה קדם

תביא מארצך אשר ידוה אלהיך נתן לך
ושמת בטנא והלכת אל המקום אשר
יבחר ידוה אלהיך לשפן שמו שם: ג ובאת
אל הכהן אשר יהיה בימים ההם ואמרת
אליו הגדתי היום לידוה אלהיך כי באתי
אל הארץ אשר נשבע ידוה לאבותינו
לתת לנו: ד ולקח הכהן הטנא מידך

your land that the Lord your God gives you. And you must put [them] in a basket, and go to the place which the Lord your God will choose to have His Name dwell there. (3) And you will come to the priest who will be [serving] in those days, and say to him, I declare this day to the Lord your God, that I have come to the land which the Lord swore to our fathers to give us. (4) And the priest will take the basket from your hand, laying it before the altar of the Lord

RASHI

רש"י

(Sifrei 26:2). **From the first [of all the fruit]**— [*What is the process of taking these fruits?*] *A man goes down into his field and sees [for the first time that year a fruit, e.g.] a fig which is the first one in the batch to have ripened. He must then place a label upon that first fruit by [e.g.] winding a reed around it, and he declares: "This [fruit] is the firstfruit (בכורים).*" (Mishnah Bikkurim 3:1) (3) **[And you will come to the priest] who will be [serving] in those days** — *All you have is the priest in your days, whoever he is [and even though that particular priest may not be very wise or holy, etc., nevertheless, you are obliged to address him with the respect due to his office as an agent of God]* (Sifrei 26:3). **And say to him** — *that you are not ungrateful [for all that God has done for you, namely, that He heard our cries and brought us out from Egypt, and gave us the Land of Israel with all its abundant produce].* **I declare this day** — [*Since the verse says "this day," it teaches us that the one who brings the firstfruits] need only make this declaration once in a year, and not twice [even though he may return with more firstfruits that same year]. (ibid.)* (4) **And the priest will take the basket from your hand** — *in order to wave it. [How so?] The priest places his hand under [the basket, beneath the level of] the owner's hand [which is*

תמרים: מראשית. אדם יורד לתוך שדהו ורואה
תאנה שבפורה בורך עליה גמי לסימן ואומר הרי
זה בכורים: (ג) אשר יהיה בימים ההם. אין לך
אלא כהן שבימך כמו שהוא: ואמרת אליו. שאינך
כפוי טובה: הגדתי היום. פעם אחת בשנה ולא
שתי פעמים: (ד) ולקח הכהן הטנא מידך.
להניף אותו. כהן מניח ידו תחת יד

his hand under [the basket, beneath the level of] the owner's hand [which is

מִדְּבַחַת דֵּי אֱלֹהִים: הַ וְתַתִּיב
וְתִימַר קִדְּם יְיָ אֱלֹהֶיךָ לְבֶן
אַרְמֵאָה בְּעֵא לְאוֹבְדָא ית אַבָּא
וּנְחַת לְמִצְרַיִם וְדַר תַּמְנָן בְּעַם
זַעַר וְהוּהוּ תַמְנָן לְעַם רַב תַּקִּיף
וְסִגְיָ: וְאַבְאִישׁוּ לְנָא מִצְרַיִם
וְעִנְיָנָא וְיִהְיִי עֲלֵנָא פְּלִחְנָא
קִשְׂיָא:

וְהִנִּיחוּ לְפָנַי מִזְבַּח יְדוּהָ אֱלֹהֶיךָ: הַ וְעֲנִיתָ
וְאָמַרְתָּ לְפָנַי | יְדוּהָ אֱלֹהֶיךָ אֲרָמִי אֲבֹד
אָבִי וַיֵּרַד מִצְרַיִמָּה וַיִּגַּר שָׁם בְּמִתֵּי מַעַט
וַיְהִי־שָׁם לְגוֹי גָּדוֹל עֲצוּם וְרַב: וַיַּרְעוּ
אֶתְנוּ הַמִּצְרַיִם וַיַּעֲנוּנוּ וַיִּתְּנוּ עָלֵינוּ עֲבֹדָה
קָשָׁה:

your God. (5) And you will proclaim, saying before the Lord your God, An Aramite [sought] to destroy my forefather, who then went down to Egypt and sojourned there with a small number of people. But there, he became a great, mighty and numerous nation. (6) And the Egyptians treated us cruelly and afflicted us, imposing hard labor upon us.

RASHI

grasping the basket at the top, by its rim (Sukkah 47b), and [in this position,] waves [the basket together with its owner]. (5) וענית — [Often meaning to “respond,” however, in this context, this word] denotes the raising of one’s voice [in order to make a declaration] (Sotah 32b). **An Aramite [sought] to destroy my forefather** — The declarer recalls here the kindness of the Omnipresent

[by stating]: “an Aramite [sought] to destroy my forefather,” that is, Lavan’s objective, when he pursued Yaakov, sought to uproot [i.e., annihilate] all [of the Jews]. And since Lavan intended to do so, the Omnipresent considered it as though he had actually perpetrated [the evil deed] (Sifrei 26:5). For regarding the nations of the world [other than the Jews], the Holy One Blessed is He, considers the [mere] intention of an evil deed as being equivalent to the actual perpetration of the deed itself (Yerushalmi Peah 1:1 at end). **Who then went down to Egypt** — [And apart from the incident involving Lavan] still others came upon us to try to annihilate us, for after this, Yaakov went down to Egypt [“and the Egyptians treated us cruelly ...”]. **With a small number of people** — namely, seventy persons (see Genesis 46:27; Sifrei 26:5).

רש"י

הַבְּעֵלִים וּמְנִיף: (ה) וְעֲנִיתָ. לְשׁוֹן הֶרְמַת קוֹל: אֲרָמִי אֲבֹד אָבִי. מִזְבִּיחַ חֲסָדֵי הַמְּקוֹם אֲרָמִי אֲבֹד אָבִי לְבֶן בִּקְשׁ לְעִקּוֹר אֶת הַבַּל בְּשִׂרְדָּף אַחַר יַעֲקֹב וּבִשְׂבִיל שְׁחָשֵׁב לַעֲשׂוֹת חֲשָׁב לוֹ הַמְּקוֹם בְּאֵלוֹ עֲשָׂה שְׁבַעֲבֹדֵי כּוֹכְבִים חוֹשֵׁב לָהֶם הַקְּבִ"ה מִחֲשָׁבָה כְּמַעֲשָׂה: וַיֵּרַד מִצְרַיִמָּה. וְעוֹד אַחֲרֵימָּה בָּאוּ עָלֵינוּ לְכַלּוֹתֵנוּ שְׂאֵחֲרֵי זֹאת יָרַד יַעֲקֹב לְמִצְרַיִם: בְּמִתֵּי מַעַט. בְּשַׁבְּעִים נַפְשׁ:

PROPHETS Isaiah 60

א קוֹמִי אֲנִי־רֵי יְרוּשָׁלַיִם אֲרִי

נְבִיאִים יִשְׁעִיהָ פָּרַק ס
א קוֹמִי אֲוִרִי כִּי בָא אֲוִרְךָ וְכִבּוֹד יְדוּהָ עָלֶיךָ זָרַח:

(1) Arise, shine, for your light has come, and the glory of the Lord has shone

מטא זמן פורקניד ויקרא דיי
 עלך יתגלי: ב ארי הא תשוכא
 יחפי ארעא וקבלא למלכותא
 וביד ישרי שכנתא דיי ויקרה
 עלך יתגלי: ג ויהבון עממיא
 לנהוריד ומלכיא לקביל
 זהוריד: ד וקופי ירושלם סחור
 סחור עינד וחזי כל בני עם
 גלותך דמתכנשין ואתן לגויך
 בנד מרחיק ייתון ובנתך על
 נססין יתנסבן: ה בכנ תחזין
 ותנהרין ותדחלין ויפתי לביך
 בדתלת חטאין ארי יתחלף לך עותר מערבא נכסי עממיא יתעלון לגויך: ו שירת ערבאי תחפי
 סוחרניך הונגי מדין והולך כולהון משבא ייתון דהב ולבונה יהון טעינין ודאתא עמהון בתושבחתא
 דיי יהון משתען:

ב כִּי־הִנֵּה תְּחַשֵּׁךְ יְכַסֶּה־אֶרֶץ וְעֶרְפַל לְאֲמִים וְעַלְיֶךָ
 יִזְרַח יְדוּהָ וּכְבוֹדוֹ עָלֶיךָ יֵרָאֶה: ג וְהִלְכוּ גוֹיִם
 לְאוֹרְךָ וּמַלְכִים לְנֹגַהּ זִרְחֶךָ: ד שְׂאֵי־סְבִיב עֵינֶיךָ
 וּרְאֵי כָּלֶם נִקְבְּצוּ בְּאוֹ־לְךָ בְּנֵיךָ מֵרְחוֹק יָבֹאוּ
 וּבְנֵתֶיךָ עַל־צַד תֵּאֱמָנָה: ה אִז תֵּרְאִי וְנִהְרַת וּפְתַחַד
 וְרַחֲב לִבְבְּךָ כִּי־יִהְפֹךְ עָלֶיךָ הַמּוֹן יָם חֵיל גוֹיִם
 יָבֹאוּ לָךְ: ו שְׁפַעַת גְּמֻלִים תִּכְסֹּף בְּכַרִּי מְדִיִן וְעֵיפָה
 כָּלֶם מִשְׁבָּא יָבֹאוּ זֶהָב וּלְבוֹנָה יִשְׂאוּ וּתְהִלּוֹת יְדוּהָ
 יִבְשְׂרוּ:

upon you. (2) For behold, darkness shall cover the earth, and a thick darkness the kingdoms, and the Lord shall shine upon you, and His glory shall appear over you. (3) And nations shall go by your light and kings by the brilliance of your shine. (4) Lift up your eyes all around and see, they have all gathered, they have come up to you; your sons shall come from afar, and your daughters shall be raised on [their] side. (5) Then you shall see and be radiant, and your heart shall be startled and become enlarged, for the abundance of the west shall be turned over to you, the wealth of the nations that will come to you. (6) A multitude of camels shall cover you, the young camels of Midian and Eifah, all of them shall come from Sh'va; gold and frankincense they shall carry, and the praises of the Lord they shall report.

RASHI

רש"י

(4) **Shall be raised on [their] side** — *On the heights of the walls of kings they will be adopted.* (5) **And be radiant** — *give off light.* **[And your heart] shall be startled** — *It shall wonder and become enlarged.* כי יהפך *means, for the abundance of the west shall be turned over to you.* **Wealth** — *possessions.* (6) **A multitude** — *a multiplicity.* **of Midian** *means young camels.*

(ד) על צד תאמנה. על גבהי בתלים של מלכים תהיינה אומנות: (ה) ונהרת. ותאיר: ופחד וגו'. ויתמה וירחיב לבך: כי ייהפך עליך המון ים. ארי יתחלף לך עותר מערבא [ותרגום]: חיל. נכסי: (ו) שפעת. רב: בכרי מדין. הם גמלים בחורים:

Writings Psalms 8-9

כתובים תהלים פרק ח-ט

ז תמשילֵהוּ בַמַּעֲשֵׂי יְדֶיךָ כָּל שֵׁתָה תַחַת־רַגְלָיו: ז אשְׁלֹטָתָהּ בְּעוֹבְדֵי יָדְךָ כָּלָא

8. (7) You have made him to have dominion over the works of Your hands, You

ח צִנֵּה וְאֲלֵפִים כָּלֶם וְגַם בַּהֲמוֹת שְׂדֵי: ט צִפּוֹר
 שְׁמַיִם וְדִגְי הַיָּם עֲבַר אַרְחוֹת יַמִּים: י יְדוּה
 אֲדַנִּינוּ מִה־אֲדִיר שְׁמֶךָ בְּכָל־הָאָרֶץ: ט א לְמַנְצִיחַ
 עַל־מוֹת לִפְנֵי מְזֻמּוֹר לְדוֹד: ב אֲוֹהָה יְדוּה בְּכָל־
 לְבַי אֲסַפְּרָה כָּל־נִפְלְאוֹתֶיךָ:

די נפק מבני משריתא תושבחתא לְדוֹד: ב אֲשַׁבַּח קָדָם יי בְּכָל אֲשַׁתְּעֵי כּוֹלְהוֹן פְּרִישׁוֹתְךָ:

have put all things under his feet. (8) Sheep and oxen, all of them, and also the beasts of the field. (9) The birds in the sky, and the fish in the sea, whatever passes through the paths of the seas. (10) O Lord, our Lord, how glorious is Your name in all the earth! **9.** (1) For the Leader, upon *mut-laben*. A psalm of David. (2) I will give thanks to the Lord with all my heart, I will tell of all Your marvelous works.

RASHI

8. (7) You have made him to have dominion over the works of Your hands — *These are the tablets [with the Ten Commandments].* (8) **צנה ואלפים** means sheep and oxen. **9. (1) Upon mut-laben** — [Literally the death of the son, referring here.] to the

future, when the childhood and youth of Israel will be cleansed [and their righteousness will be revealed]. (2) **All Your marvelous works** — the final redemption, which is equivalent to all the miracles.

רש"י
 (א) תַּמְשִׁילֵהוּ בַּמַּעֲשֵׂי יְדִיךָ. זֶה הַלּוֹחוֹת: (ב) צִנֵּה וְאֲלֵפִים. צֵאן וּבְקָרִים: (א) עַל מוֹת לִפְנֵי. שִׁיר זֶה לְעֵתִיד לָבֵא בְּשִׁיתִּלְבֵּן יְלִדוֹתָן וְשַׁחֲרוּתָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל: (ב) כָּל נִפְלְאוֹתֶיךָ. הַגְּאֻלָּה הָאַחֲרוֹנָה שֶׁשְׁקוּלָה בְּנִגּוּד כָּל הַנְּסִיִּים:

Mishnah Terumot, chapter 7

(1) The person who eats *terumah* intentionally [but was not warned, in a case where he was warned, he would be subject to lashes only] must repay [the value of] the principal, but

does not pay the fifth [which applies only to the unwitting eating of *terumah*], and the repayment remains non-sacred produce [unlike a case of eaten unwittingly, see Mishna 1 for previous Sunday]. [Accordingly,] if the priest wishes to pardon its repayment, he may do so. (2) If the daughter of a priest married an Israelite [thus forfeiting her right to *terumah*] and afterwards ate

מַשְׁנֵה תְּרוּמוֹת פֶּרֶק ז
 א הָאוֹכֵל תְּרוּמָה מְזִיד, מְשַׁלֵּם אֶת הַקֶּרֶן וְאֵינוֹ מְשַׁלֵּם אֶת הַחֲמִישׁ. הַתְּשִׁלוּמִין חֲלִין, אִם רָצָה הַכֹּהֵן לְמַחֹל, מוֹחֵל: ב בֵּת כֹּהֵן שֶׁנִּשְׁאָת לְיִשְׂרָאֵל וְאַחַר כֵּן אָכְלָה

רבנו עובדיה מברטנורא

א הָאוֹכֵל תְּרוּמָה מְזִיד. בלא התראה, דאילו אתרו ביה, לוקה ואינו משלם. ואף על גב דבלא התראה חייב מיתה בידי שמים, אינה פוטרת מן התשלומין: ואינו משלם את החומש. דלא חייבה תורה חומש אלא לאוכל תרומה בשגגה: התשלומין חולין. דתשלומין דשווג בלבד קריננהו רחמנא קודש, כדכתיב ונתן לכהן את הקודש אבל תשלומין דמזיד חולין הן והואיל והן חולין אם רצה הכהן למחול מוחל, מה שאין כן בתשלומין של שוגג שאם רצה למחול אינו

terumah, she must repay the principal, but does not pay the fifth [which applies only to one wholly alien to the priesthood and since, were she divorced from this marriage, she would once again be permitted to *terumah*, she is not considered wholly alien]; and her death penalty [for adultery] is burning [as any daughter of a priest]. If she married any of those disqualified [from marrying into the priesthood, thereby severing any connection with the priesthood, even after a divorce], she must repay both the principal and the fifth, and her death penalty [for adultery] is by strangulation; the opinion of Rabbi Meir. But the Sages say, In both cases, they repay the principal but not the fifth [since at one time she was permitted to *terumah* she is not considered wholly alien to it], and their death penalty is by burning. (3) If [an Israelite, unintentionally] feeds [with *terumah*] his small sons, or his slaves, whether they [the slaves] are of age or minors [in the case of slaves, since, they possess no property of their own, the owner must repay the principal for them, while the fifth is paid only by the one who actually ate the *terumah*], or one who eats *terumah* from outside the land of Israel [which is *terumah* only by Rabbinic decree], or less than an olive's bulk of *terumah* [the minimum amount for liability], he must repay its principal, but not the fifth; and the repayment remains non-sacred produce. [Accordingly,] if the priest wishes to waive [the repayment], he may do so. (4) This is the general rule: Whenever a person has to repay both the principal and the fifth, the repayment is *terumah*, and if the priest wishes to pardon [the repayment], he may not do so. But whenever a person has to repay only the principal but not the fifth, the repayment remains non-sacred produce, and if the priest wishes to pardon [the repayment], he may do so. (5) If there were two baskets, one of *terumah* and one of non-sacred produce, and a *se'ah* of *terumah* fell

בנו עובדיה מברטנורא

מוחל מפני שהן קודש: **ב בת כהן שנשאת לישראל.** ואסורה לאכול בתרומה: **משלמת את הקרן.** כדין גזול את חבירו אבל לא חומש, דכהנת היא וכתוב (ויקרא כג) וכל זר לא יאכל קודש, יצאה זאת שאינה זרה ואפשר לה ששוב לבית אביה כנעוריה ותהא מותרת לאכול בתרומה: **ומיתתה בשריפה.** אם זנתה תחת בעלה ישראל, כדכתיב (שם כא) ובת איש כהן כי תחל לזנות וגו', כל שהיא בת כהן לא שנא אשת כהן ולא שנא אשת ישראל, באש תשרף: **נשאת לאחד מכל הפסולים.** כגון חלל נתין וממזר. משלמת קרן וחומש, שהרי נתחללה בביאתה ואינה ראויה עוד לאכול בתרומה והרי היא כזרה: **ומיתתה בחנק.** דכתיב ובת איש כהן כי תחל לזנות, מי שראויה לחזור לבית אביה אלמלא זנות זה, היא בשריפה, יצתה נבעלת לפסול לה, שאינה ראויה לחזור לבית אביה שזו אינה בשריפה: **וחכמים אומרים וכו'.** דלא הויה זרה עד שתהא זרה מתחילתה ועד סופה, וזו הואיל וכבר אכלה בתרומה אינה משלמת את החומש: **ומיתתה בשריפה.** ובת איש כהן כתיב מכל מקום והלכה כחכמים: **ג המאכיל את בניו קטנים.** דלא בני חיובא נינהו. ועבדיו, אפילו גדולים: **תרומת חוצה לארץ.** אף על פי שהיא מדמעת, אין מוסיפין חומש עליה: **ה לתוך של תרומה נפלה.** ושל חולין מותרת. ודוקא בשתי קופות אחת של חולין ואחת של תרומה תלינן תרומה לתוך תרומה

תרומה, משלמת את הקרן ואינה משלמת את החמש. ומיתתה בשריפה. נשאת לאחד מכל הפסולים, משלמת קרן וחמש. ומיתתה בחנק. דכרי רבי מאיר. וחכמים אומרים, זו וזו משלמות את הקרן ואינן משלמות את החמש, ומיתתן בשריפה: **ג המאכיל את בניו קטנים,** ואת עבדיו בין גדולים בין קטנים, האוכל תרומת חוצה לארץ, והאוכל פחות מכזית תרומה, משלם את הקרן, ואינו משלם את החמש. והתשלומין חלין, אם רצה הכהן למחול, מוחל: **ד זה הכלל כל המשלם קרן וחמש,** התשלומין תרומה, אם רצה הכהן למחול, אינו מוחל. וכל המשלם את הקרן ואינו משלם את החמש, התשלומין חלין, אם רצה הכהן למחול, מוחל: **ה שתי קפות,** אחת של תרומה ואחת של חלין, שנפלה סאה

into one of them, but it is not known into which of them it fell, then I assume that it had fallen into that of *terumah* [and the other basket is permitted; the reason for this leniency even though the non-sacred basket does not have the necessary amount for neutralization, is that *terumah* at present is only by Rabbinic decree (see Tiferet Yisrael)]. If it is not known which was of *terumah* and which was of non-sacred produce, and a person eats from one of them, he is exempt [from the payment of the principal and the fifth, since he can claim he ate from the non-sacred produce], and the second basket he regards as *terumah* and is

[however,] subject to the law of *challah* [doubt cannot exempt it from the obligations of non-sacred produce, of which *challah* is one]; the opinion of Rabbi Meir. But Rabbi Yose exempts it [from *challah*; it has the status of *meduma*, which is exempt from *challah*]. If another person eats of the second basket he [too,] is exempt [from the fifth; it may be argued, about each person, that he ate of the non-sacred produce]; but if one person ate of both, he must repay [the value of] the principal of the smaller of the two [amounts eaten]. (6) If one of these [baskets] fell into non-sacred produce it does not make it *meduma* [since we can argue it was of the non-sacred basket that fell into it] but the second basket he regards as *terumah* and is [however] subject to the dues of *chalah*, so says Rabbi Meir, but Rabbi Yose exempts it [from *chalah*]. If the second [the one which he now regards as *terumah*] falls into another place, it [too,] does not render it *meduma* [for we can argue on each basket individually that it was of non-sacred produce], if [however,] both fell into one place, they render it *meduma* according to the smaller of the two. (7) If a person used one of these [baskets] as seed, he is exempt [from uprooting the produce, which he would be obligated to do in a case of certain *terumah*], and the second [basket] he regards as *terumah*, and is [however, also] subject to the law of *challah*; the opinion of Rabbi Meir. But Rabbi Yose exempts it. If another person uses the second as seed, he too is exempt. If a single person sows both as seed, if it is of a variety whose seed rots in the

תְּרוּמָה לְתוֹךְ אַחַת מֵהֶן וְאִין יָדוּעַ לְאִיזוֹ מֵהֶן נִפְלָה, הָרִי אָנִי אוֹמֵר, לְתוֹךְ שֶׁל תְּרוּמָה נִפְלָה. אִין יָדוּעַ אִיזוֹ הִיא שֶׁל תְּרוּמָה וְאִיזוֹ הִיא שֶׁל חֲלִין, אָכַל אַחַת מֵהֶן, פְּטוּר, וְהִשְׁנִיָּה, נוֹהֵג בָּהּ כְּתְרוּמָה, וְחִיבַת בַּחֲלָה, דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יוֹסִי פוֹטֵר. אָכַל אַחַר אֶת הַשְּׁנִיָּה, פְּטוּר. אָכַל אֶחָד אֶת שְׁתֵּי הֶן, מִשְׁלֵם כְּקִטְנָה שְׁבִשְׁתֵּיהֶן; וְנִפְלָה אַחַת מֵהֶן לְתוֹךְ הַחֲלִין, אִינָה מְדַמְעָתָן, וְהִשְׁנִיָּה, נוֹהֵג בָּהּ כְּתְרוּמָה, וְחִיבַת בַּחֲלָה, דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְרַבִּי יוֹסִי פוֹטֵר. נִפְלָה שְׁנִיָּה לְמָקוֹם אַחַר, אִינָה מְדַמְעָתָן. נִפְלוּ שְׁתֵּי הֶן לְמָקוֹם אֶחָד, מְדַמְעוֹת כְּקִטְנָה שְׁבִשְׁתֵּיהֶן; זֶ זָרַע אֶת אַחַת מֵהֶן, פְּטוּר, וְהִשְׁנִיָּה, נוֹהֵג בָּהּ כְּתְרוּמָה, וְחִיבַת בַּחֲלָה, דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְרַבִּי יוֹסִי פוֹטֵר. זָרַע אַחַר אֶת הַשְּׁנִיָּה,

רבנו עובדיה מברטנורא

נפלה, שיש היתר לשתי הקופות. אבל אחת חולין ואחת טבל או מעשר ראשון וכיוצא בזה, לא תלינן שנפלה התרומה לטבל כדי להיתר החולין, מאחר שהטבל נדמע ונאסר, דמאי חזית לאסור קופה זו יותר מזו. וכן טמאה וטהורה תלינן בטמאה, או מדומעת ושאינה מדומעת תלינן במדומעת. כלל דמלתא כל היכא דאחת אינה מתקלקלת תלינן בה: **אכל אחת מהן פטור.** דשמא של חולין אבל: **וחייבת בחלה.** דספק חולין היא: **ורבי יוסי פוטר.** דכיון דלא ידיע הוא ליה כמדומע דפטור מן החלה. והלכה כר' יוסי בכל הני תלתא בבי דמתניתין: **אכל.** אדם אחר את השניה פטור: **כקטנה שבשתייהן.** להקל: **ו אינה מדמענתן.** דשמא היינו אותה של חולין: **ז זרע אחת מהן פטור.** שהזרע את התרומה בשוגג צריך להפך את הקרקע, ואם לא הפך, הגידולים תרומה, והכא פטור דכחולין הם: **בדבר שזרעו**

ground [such as wheat and barley], it is [regarded as growth from *meduma*, since each one is in question, and is therefore]

permissible; but if it is of a variety whose seed does not rot [such as garlic and onion], it is [regarded as growth from *terumah*, even though it too, is in question; however, since it does not rot we apply a stringent view and it is therefore] prohibited.

רבנו עובדיה מברטנורא

כלה. כגון חטים ושעורים מותר לזרים, דאין זו תרומת ודאי וחשבינן לה כגידולי (מדומע) דתנן לקמן בפרק ט' שהן חולין: בדבר שאין זרעו כלה. כגון שום ובצלים אסור, ואף על גב דחשבינן ליה כמדומע ולא כתרומה, בדבר שאין זרעו כלה יש להחמיר טפי:

Gemara Berakhot 61a

Our Rabbis taught: If a man counts out money from his hand into the hand of a woman in order to have the opportunity to gaze at her, even if he can match Moshe our teacher, in Torah and in good deeds he shall not escape the punishment of *gehinnom*, as it says, “Hand to hand, he shall not escape from evil,” (Proverbs 11:21) he shall not escape the punishment of *gehinnom*. Rav Nachman said: Manoach was an *am ha-aretz*, since it is written, “And Manoach went after his wife.” (Judges 13:11) Rav Nachman bar Yitzchak objected to this. According to this [he said,] in the case of Elkanah when it says, “And Elkanah went after his wife,” and in the case of Elisha when it says, “And he rose and went after her,” (II Kings 4:30) are we to understand that this means literally, after her?

No, it means, after her words and her advice. So too, here [in the case of Manoach] it means, after her words and her advice! Rav Ashi said: On the view of Rav Nachman that Manoach was an *am ha-aretz*, he cannot even have known as much of Scripture as a schoolboy, for it says, “And Rivkah arose and her damsels, and they rode upon the camels and followed the man,” [after the man] and not in front of the man. Rabbi Yochanan said: It is better to follow behind a lion than behind a woman; better to follow behind a woman than behind an idol; better to follow behind an idol than behind the synagogue when the congregation is praying [since if he does not enter, it appears as if he rejects observance and scorns the synagogue]. This, however, is the case only when he is not carrying a load; if he is carrying a load, there is no objection.

פטור. זרע אחד את שתייהן, בדבר שזרעו כלה, מותר. ובדבר שאין זרעו כלה. אסור:

גמרא ברכות דף סא.

תנו רבנן: המרצה מעות לאשה מידו לידה כדי להסתכל בה, אפלו יש בידו תורה ומעשים טובים כמשה רבנו לא ינקה מדינה של גיהנם שנאמר (משלי יא) 'ד ליד לא ינקה רע לא ינקה מדינה של גיהנם. אמר רב נחמן: מנוח עם הארץ היה דכתיב (שופטים יג) וילך מנוח אחרי אשתו. מתקיף לה רב נחמן בר יצחק אלא מעתה גבי אלקנה דכתיב (שמואל א) וילך אלקנה אחרי אשתו. וגבי אלישע דכתיב (מ"ב ד) ויקם וילך אחריה. הכי גמי אחריה ממש אלא אחרי דבריה ואחרי עצתה. הכא גמי אחרי דבריה ואחרי עצתה. אמר רב אשי: ולמאי דקאמר רב נחמן מנוח עם הארץ היה? אפלו בי רב גמי לא קרא שנאמר (בראשית כד) ותקם רבקה ונערתיה ותרכבנה על הגמלים ותלכנה אחרי האיש ולא לפני האיש. אמר רבי יוחנן: אחורי ארי ולא אחורי אשה. אחורי אשה ולא אחורי עבודה זרה. אחורי עבודה זרה ולא אחורי בית הכנסת בשעה שהצבור מתפללין ולא אמרן אלא דלא דרי מידי ואי

And also, this is the case only when there is no other entrance; but if there is another entrance, there is no objection. And again, this is the case only when he is not riding on a donkey, but if he is riding on a donkey, there is no objection. And again, this is the case only when he is not wearing *tefillin*; but if he is wearing *tefillin*, there is no objection. Rav said: The evil inclination resembles a fly and dwells

between the two entrances of the heart, as it says, “Dead flies make the ointment of the perfumeries fetid and putrid.” (Ecclesiastes 10:1) Shmuel said: It is like a variety of wheat [*chitah*], as it says, “Sin [*chatah*] crouches at the door.” (Genesis 4:7)

דרי מידי לית לן בה. ולא אמרן אלא דליכא פתחא אחרניא ואי איכא פתחא אחרניא לית לן בה ולא אמרן אלא דלא רכיב חמרא, אבל רכיב חמרא לית לן בה ולא אמרן אלא דלא מנח תפילי אבל מנח תפילי לית לן בה. אמר רב: יצר הרע דומה לזבוב ויושב בין שני מפתחי הלב שנאמר (קהלת י) זבובי מות יכאיש יביע שמן רוקת. ושמואל אמר כמין חטה הוא דומה שנאמר (בראשית ד) לפתח חטאת ריבץ:

זוהר פנחס דף רל"א ע"א

אמר רבי יהודה לימא לן מר מלין מעליה דראש השנה. פתח רבי שמעון ואמר (מלכים ב' ד) ויהי היום. בכל אתר דכתיב ויהי איהו צער. ויהי בימי צער ודאי ויהי היום יומא דאית ביה צער ודא איהו ראש השנה יומא דאית ביה דינא קשיא על עלמא. ויהי היום ויעבד אלישע אל שונם יומא דראש השנה הנה. ובכל אתר ויהי היום דא ראש השנה (אויב א) ויהי היום ויבאו בני האלהים יום ראש השנה הנה בכל ומנא תרין יומין מאי מעמא בגין דלהוי יצחק כליל דינא ורחמי תרין יומין ולא חד דאלמלא אשתפח וחדאי יחריב עלמא ועל דא פתיב תרין ומנין ויהי היום ויהי היום. ויבאו בני האלהים. אליו בית דין ברברא בני האלהים ודאי בגוי דמלכא קריבין לגביה ואנן שבועין ממנן דסתרין תדירא למלכא ואנן התבין דינא על עלמא. להתניב על יי. וכי על יי קימי אלא בשעתא דאליו קימי על דינא. דינא קדמאה דכלא ביה מאן הוא דלא יוקיר לשמא דקדשא בריך הוא ודלא יוקיר לאוריתא ולעבדוי. אוף הכי מאן הוא דלא חיש על יקרא דשמא קדישא דלא יתחילל בארעא מאן הוא דלא חיש ליקריה דקדשא בריך הוא מאן הוא דלא שוי יקר לשמא דא. ויבא גם השטן בתוכם. גם לרבות ההוא נוקבא דיליה אוף הכי להתניב על יי דאיהו חיש גמי ליקרא דשמא דא:

Yosef Le-Chok

יוסף לחוק

Ethical Teaching:

Sefer Chasidim, Chapters 225, 226

מוסר

ספר חסידים סימן רכה רכו

A certain wise man commanded his son not to derive excessive enjoyment from this world; that he should not pass eight days without fasting; and he should pray that even his enemy serve the Holy One, blessed be He. Be aware and understand: even though the Sages said, “A fast is as effective against a dream as fire against chaff,” they said this only concerning those who repent together with fasting. There was a certain Jew who experienced a difficult dream

חכם אַחַד צוּהַ לְבַנּוֹ שְׁלֹא יִהְיֶה יוֹתֵר מִדְּאִי בְּעוֹלָם הַזֶּה שְׁלֹא יַעֲבֹרוּ עָלָיו שְׁמוֹנֶה יָמִים בְּלֹא תַעֲנוּת וְאִפְלוּ עַל שׁוֹנְאוֹ יִתְפַּלֵּל שְׂיַעֲבֵר לְהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: דַּע וְהָבֵן אַף עַל פִּי שְׂאֵמְרוּ חֲכָמִים: יִפֶּה תַעֲנוּת לְחֵלּוֹם כְּאֵשׁ לְנֹעֶרֶת. לֹא אָמְרוּ אֲלֵא לְעוֹשֵׂי תְּשׁוּבָה עִם הַתַּעֲנוּת. הֲרִי יְהוּדִי אַחַד רָאָה

on the night of the ninth of Tishrei and fasted on the ninth of Tishrei, as well as on Yom Kippur, his fast lasting two days and one night. But it did him no good. For a person is shown a difficult dream in order that he examine his deeds. For the fast comes instead of a sin-offering. Just as a sacrifice does no good without repentance as it says, “The sacrifice of the wicked is an abomination,” ([Proverbs 15:8) so too, a fast for a bad dream does no good without repentance.

חֲלוֹם קָשָׁה בְּלֵיל ט' בְּתִשְׁרֵי וְהִתְעַנָּה בַט' בְּתִשְׁרֵי וּבַיּוֹם הַכַּפּוּרִים הָרִי שְׁנֵי יָמִים וְלִילָה וְלֹא הוֹעִיל לוֹ. לְפִי שְׁמֹרָאִין לוֹ חֲלוֹם קָשָׁה שִׁיפְשֹׁפֵשׁ בְּמַעֲשָׂיו כִּי הִתְעַנִּית בְּמִקּוֹם חֲטָאתָ. מִה קָרְבָן אֵינוֹ מוֹעִיל בְּלֹא תְשׁוּבָה שְׁנֹאמַר: זָבַח רְשָׁעִים תוֹעֵבָה. אִף תַּעֲנִית חֲלוֹם אֵינוֹ מוֹעִיל בְּלֹא תְשׁוּבָה:

Practical Law:

Rambam, Laws of Blessings, Chapter 4

הלכה

הרמב"ם הלכות ברכות פרק ד

(1) If people were drinking [together] and said, “Come, let us say the blessing after a meal” or “Come, let us recite the sanctification of the day [*kiddush*],” they are forbidden to drink until they have said the blessing [after the meal] or the *kiddush*. And if they want to drink again before they say the blessing or the *kiddush*, even though they are not allowed to do so, they must repeat before resuming, the blessing “*borai pri ha-gafen* — Who creates the fruit of the vine,” and then they drink. But if they said, “Come, let us say *havdalah* [the blessing on wine at the conclusion of the Sabbath], they do not have to repeat the blessing. (2) If people were reclining [sitting formally as a group] to drink wine, and a different variety of wine was brought before them; for example, if they were drinking red wine and then they brought black wine, or [if they were drinking] old wine and they brought new, they do not have to say the blessing for the wine a second time. But they say the blessing, “*ha-tov v'ha-maitiv* — [Blessed are You, O Lord our God, King of the universe,] Who is good and does good.”

א הָיוּ שׁוֹתִין וְאָמְרוּ בּוֹאוּ וּנְבָרֵךְ בְּרֵכַת הַמְּזוּן אוֹ בּוֹאוּ וּנְקַדֵּשׁ קְדוּשַׁת הַיּוֹם נֶאֱסַר עֲלֵיהֶם לְשַׁתּוֹת עַד שִׁיבְרָכוּ אוֹ יְקַדְּשׁוּ וְאִם רָצוּ לְחַזֵּר וְלְשַׁתּוֹת קֹדֶם שִׁיבְרָכוּ אוֹ יְקַדְּשׁוּ אִף עַל פִּי שְׂאִינִם רְשָׁאִים צְרִיכִים לְחַזֵּר וּלְבָרֵךְ תַּחֲלָה בּוֹרֵא פְרֵי הַגֶּפֶן וְאֲחֵר כִּף יִשְׁתּוּ. אֲבָל אִם אָמְרוּ בּוֹאוּ וּנְבַדִּיל אִין צְרִיכִין לְחַזֵּר וּלְבָרֵךְ: ב הָיוּ מְסַבִּין לְשַׁתּוֹת יַיִן וְבָא לָהֶם מִיַּן יַיִן אֲחֵר כְּגוֹן שֶׁהָיוּ שׁוֹתִין אֲדָם וְהִבִּיאוּ שְׁחֹר אוֹ יִשָּׁן וְהִבִּיאוּ חֲדָשׁ אִינֵן צְרִיכִין לְבָרֵךְ בְּרֵכַת הַיַּיִן פְּעַם שְׁנִיָּה, אֲבָל מְבָרְכִין בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מְלֶכֶּ הָעוֹלָם הַטּוֹב וְהַמְּטִיב:

KI TAVO FOR MONDAY

כי תבא ליום שני

TORAH

תורה

יכוין בקריאת ארבעה פסוקים אלו שהם כנגד ד דמילוי יוד דשם ב'ין להשאיר בו הארה מתוספת הרוח משבת שעברה

וַיִּצְלִינָא קָדָם יְיָ אֱלֹהָא
דְּאַבְהָתָנָא וְקִבִּיל יְיָ צְלוֹתָנָא
וְגַלִּי קְדֻמוֹהִי עֲמִלְנָא וְלֹאֲוִתָנָא

וַנִּצְעַק אֶל־יְדוֹה אֱלֹהֵי אֲבֹתֵינוּ וַיִּשְׁמַע
יְדוֹה אֶת־קוֹלֵנוּ וַיֵּרָא אֶת־עֲנִינֵנוּ וְאֶת־

(7) So we cried out to the Lord, God of our fathers, and the Lord heard our voice